

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการปรับบทกฎหมายหลักการเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกันและนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอซื้อกรรมธรรม์กับบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและระหว่างศาลกับบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์และมาตรการของรัฐในการควบคุมการออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ตลอดจนผลบังคับตามกฎหมายกรณีการผิดสัญญาประกันและการบังคับคดีเมื่อบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพไม่ชำระหนี้ตามคำสั่งศาล ผู้เขียนใคร่ขอสรุปและเสนอแนะต่อไปนี้

5.1 บทสรุป

ตามที่คุณเขียนได้ทำการศึกษาศึกษาการใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเพื่อเป็นหลักประกันอันถือเป็นหลักประกันในชั้นศาลนั้น ทำให้ผู้เขียนได้ทราบว่ากรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเกิดจากสำนักงานศาลยุติธรรมมีแนวคิดที่จะจัดระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย ในการจัดหาหลักประกันมาวางศาล เพื่อคุ้มครองอิสรภาพของผู้ต้องหาในระหว่างดำเนินคดีและที่สำคัญเพื่อที่จะมิให้เกิดระบบนายประกันอาชีพ เพราะนายประกันอาชีพเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความเดือดร้อน ดังนั้นสำนักงานศาลยุติธรรมจึงร่วมกับกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสมาคมประกันวินาศภัย จึงได้จัดทำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพตามเหตุผลข้างต้น

การใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกันในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวหากภายหลังผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัยไม่มาตามกำหนดนัดศาลหรือหลบหนีไประหว่างประกัน จนเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งให้ปรับผิดสัญญาประกันและต้องมีการบังคับตามสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงเกิดปัญหาว่าสถานะทางกฎหมายและนิติสัมพันธ์ทางกฎหมายของบุคคลที่เกี่ยวข้องตามสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นสัญญาประเภทใดนั้น จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษามาสามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง

กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ มี 2 รูปแบบ คือกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดและกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพทั้งสองรูปแบบนั้นเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง โดยมีสาระสำคัญและหลักการเป็นสัญญาประกันภัยอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายลักษณะสัญญาประกันภัย ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 เพราะโดยบริบทของกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นการซื้อความคุ้มครองหากภัยเกิด เพราะการที่ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัวทำให้เขาต้องสูญเสียอิสรภาพถือเป็นความเสียหายอย่างหนึ่งจึงปรับเข้าได้ในลักษณะ “เหตุอย่างอื่นในอนาคต” ตามมาตรา 861 ที่ว่าถ้าผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิด บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยต้องมาขึ้นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักทรัพย์ และถ้าผู้เอาประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น บริษัทประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย

ความมุ่งหมายของผู้ซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ คือ การใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเพื่อเป็นประโยชน์ในการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวและเพื่อให้มีโอกาสได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการดำเนินคดี เนื่องจากกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นส่วนหนึ่งของหลักทรัพย์ที่ใช้ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวคือหนังสือรับรอง เห็นได้ว่ากรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเกิดจากการแสดงเจตนาของบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้ซื้อกรรมธรรม์ได้แสดงเจตนาทำคำเสนอโดยกรอกรายละเอียดในใบคำขอเอาประกัน และอีกฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้ออกกรรมธรรม์ได้แสดงเจตนาทำคำสนอง โดยออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพให้กับผู้ซื้อกรรมธรรม์ โดยจะให้ผู้ซื้อกรรมธรรม์เก็บกรรมธรรม์และเอกสารแนบท้ายไว้เป็นหลักฐานหนึ่งชุด เมื่อได้กรรมธรรม์มาแล้วผู้ซื้อกรรมธรรม์จะมีฐานะเป็น “ผู้เอาประกันภัย” และผู้ออกกรรมธรรม์จะมีฐานะเป็น “ผู้รับประกันภัย” จากเงื่อนไขตามกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพทำให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ตามสัญญาประกันภัยที่จะต้องออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล ตามคดีอาญาที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์และหากต่อมาผู้เอาประกันภัยกระทำความผิดสัญญาประกันตัวจำเลยโดยหลบหนีไม่ไปพบศาลตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งปรับผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะชดใช้ค่าปรับค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหาย ตามจำนวนที่ศาลกำหนด แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์

ในระบบการใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวนั้น จำเป็นต้องมีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องและบุคคลแต่ละฝ่ายนั้นได้ก่อนนิติสัมพันธ์ตามข้อตกลงของกลุ่มสัญญาแต่ละฝ่าย จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาทำให้ทราบว่านิติสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพประกอบด้วย ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็น
ผู้เอาประกันภัย ศาลและบริษัทผู้รับประกันภัย สรุปได้ดังนี้

ประเด็นนิติสัมพันธ์และการกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรรมธรรม์
ประกันอิสรภาพ

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัย กับบริษัทผู้รับประกันภัย
ที่เป็นผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ เป็นนิติสัมพันธ์ตามสัญญาประกันภัย กล่าวคือในการทำ
กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด บุคคลทั่วไปที่ประสงค์จะมีหลักทรัพย์ในการขอ
ประกันตัวไว้ล่วงหน้า เนื่องจากตนเองมีความเสี่ยงหรือมีโอกาสที่จะกระทำความผิดอาญาจึงเข้าทำ
สัญญาประกันภัยโดยซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดจากบริษัทประกันภัย
ในทำนองเดียวกันกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด เป็นกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่
ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและกำลังจะถูกควบคุมหรือถูกควบคุมตัวประสงค์จะหาหลักทรัพย์
เพื่อยื่นขอปล่อยชั่วคราวโดยซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดจากบริษัทผู้รับ
ประกันภัย จึงเห็นได้ว่ากรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดและกรรมธรรม์ประกัน
อิสรภาพหลังกระทำความผิด มีสาระสำคัญและหลักการเป็นสัญญาประกันภัย ตามนัยประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 เพราะเป็นการซื้อความคุ้มครองหากภัยเกิด “โดยมีเหตุอย่าง
อื่นในอนาคต” ที่ว่าถ้าผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิด บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยต้อง
มายื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและหนังสือรับรองเป็นหลักทรัพย์
และถ้าผู้เอาประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น
บริษัทผู้รับประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย กล่าวง่าย ๆ คือ ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องถูก
คุมขังหรือถูกควบคุมตัว บริษัทประกันภัยต้องมาดำเนินการเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยมีโอกาสได้รับ
อิสรภาพในระหว่างดำเนินคดี

กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ จึงทำให้บริษัทผู้รับประกันภัยที่เป็นผู้ออกกรรมธรรม์เกิด
หน้าที่ต้องออกหนังสือรับรองที่ถือว่าเป็นหลักทรัพย์ที่มีค่าอย่างอื่นเป็นหลักประกันในการปล่อย
ชั่วคราวและเมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลย บริษัทผู้รับประกันภัย
จะต้องชำระค่าปรับต่อศาล ดังนั้นเห็นได้ว่ากรรมธรรม์ประกันอิสรภาพจึงอยู่ภายใต้บังคับของ
กฎหมายลักษณะสัญญาประกันภัย ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861
โดยสมบูรณ์ และกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพยังทำให้บริษัทผู้รับประกันภัยที่เป็นผู้ออกกรรมธรรม์
เกิดสิทธิและหน้าที่ในการเข้าผูกพันตามสัญญาประกันตัวจำเลยในฐานะเป็นผู้ขอประกันใน
คดีอาญา

ประการต่อมา นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวกับศาล ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112 บัญญัติว่า “การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันจำต้องมีการทำสัญญาประกัน” นั้นนิติสัมพันธ์ในกรณีนี้เป็น สัญญาที่เกิดจากผู้ขอประกันมีคำเสนอ โดยคำเสนอนั้นผู้ขอประกันทำเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย เสนอไปยังศาลที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ถือว่าศาลมีคำ สนองรับตามคำเสนอนั้น เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดเป็นสัญญา เห็นได้ว่า สัญญาประกันตัวจำเลย มีลักษณะเป็นสัญญา กล่าวคือ เป็นการก่อความผูกพันให้หลักสัญญาที่มีคำ เสนอ โดยผู้ขอประกันมีเจตนาเข้าทำสัญญาประกันตัวจำเลยและศาลมีคำสนองตอบกับมาอนุญาต ให้ปล่อยชั่วคราว จึงเกิดเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย แต่ส่วนปัญหาว่าลักษณะทางกฎหมาย ของสัญญาประกันตัวจำเลยเป็นสัญญาทางแพ่งหรือไม่ ยังเป็นที่ถกเถียงทางวิชาการโดยมีความเห็น ออกเป็น 2 แนวทาง คือ ด้านความเห็นของนักกฎหมายบางท่านที่เห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลย ไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง

ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยเป็นหลักฐานของการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นเรื่อง ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง ซึ่งผู้ที่ลงชื่อในสัญญาประกันต้องรับผิดชอบ ตามข้อความในสัญญาประกัน นอกจากนั้นการบังคับใช้สัญญาประกัน ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลง สัญญาประกันได้เอง ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 บัญญัติไว้ ซึ่งความ ในมาตรานี้แสดงให้เห็นด้วยว่า สัญญาประกันไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง และเมื่อศาลแล้วแต่กรณี ตั้งเปลี่ยนแปลงสัญญาประกันแล้ว ถ้าผู้ประกันประสงค์จะรับผลตามสัญญาประกันก็ต้องปฏิบัติตาม นั้น ประกอบกับอำนาจในการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ สัญญาประกันจึงมิใช่มีลักษณะเหมือนสัญญาโดยทั่วไปที่ต้องอาศัยเจตนาของทั้งสองฝ่าย หากศาล ยังไม่พอใจหลักประกัน มีอำนาจที่จะยังไม่ให้ประกันได้ ซึ่งอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจจะโต้แย้งได้ นอกจากจะใช้สิทธิอุทธรณ์ขึ้นไปตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 และ การบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงการบังคับตามสัญญาประกัน ไว้แล้ว ดังนั้นจึงแทบจะไม่ต้องใช้หลักสัญญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เลย โดยถือว่าเป็นสัญญาประกันที่บังคับกันได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ ค่าปรับที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาประกัน ที่ไม่ยอมส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นเรื่องการผิดสัญญา ที่จะต้องเสียค่าปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างชัดเจนแล้ว จึงไม่ต้องนำ เรื่องเบี้ยปรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นหลักทั่วไปมาใช้อีกเพราะจะทำให้หลัก กฎหมายใช้ปะปนกันสับสนไปหมด

อีกฝ่ายหนึ่งรวมทั้งศาลฎีกาเห็นไปในทำนองว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญามีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่ง คือคำพิพากษาฎีกาที่ 3840/2526 ศาลวินิจฉัยว่า “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควรโดยมีค้ำประกัน เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้” ศาลฎีกาเห็นว่า จำนวนเงินที่นายประกันจะต้องชำระต่อศาล เมื่อผิดสัญญาประกันนั้น มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาลลดจำนวนลงได้ และคำพิพากษาฎีกาที่ 2768/2523 ศาลวินิจฉัยว่า จำเลยทำสัญญาขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนกับโจทก์ ถ้าผิดสัญญาโดยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ ยอมใช้เงินแก้โจทก์จำนวนหนึ่งต่อมาจำเลยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ โจทก์ถือว่าจำเลยผิดสัญญาสั่งปรับตามสัญญา ถึงแม้ต่อมาจะมีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมผู้ต้องหาพ้นความรับผิดโดยสิ้นเชิง และพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องแล้วก็ตาม ก็ยอมไม่กระทบถึงสัญญาประกันระหว่างโจทก์จำเลยซึ่งเป็นความรับผิดชอบส่วนแพ่ง สัญญาประกันย่อมมีผลใช้บังคับไม่ถือว่าเป็นการชำระหนี้ที่พ้นวิสัย

ในกรณีนี้ มีนักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญามีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่ง คือ

ศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย มีความเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญาที่ทำไว้กับศาล เพื่อให้ศาลปล่อยจำเลยไปชั่วคราวนั้น เป็นสัญญาที่ผูกพันเฉพาะตัวผู้ประกันให้มีหนี้ ที่จะนำตัวจำเลยส่งต่อศาลตามกำหนดเท่านั้น เมื่อผู้ประกันตายลงในระหว่างที่มีสัญญาประกัน และยังไม่มีการปรับใหม่ฐานผิดสัญญาประกันเกิดขึ้น สัญญาประกันก็ย่อมเป็นอันระงับลง เพราะขาดฝ่ายที่เป็นลูกหนี้ การที่ศาลจะยึดถือหลักฐานที่เอามาให้ไว้เป็นประกัน ย่อมหมายความว่ายึดเอาไว้เพื่อบังคับคดี เมื่อผิดสัญญาประกัน หากสัญญาประกันระงับลงเสียก่อน และไม่มีการผิดสัญญาต่อไปแล้ว ก็หมดเหตุที่จะยึดถือไว้ และถือว่าสัญญาประกันตัวจำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นสัญญาเฉพาะตัวนายประกัน หน้าที่ที่จะส่งมอบตัวจำเลยหรือผู้ต้องหาตามกำหนดคดีจึงไม่ตกเป็นมรดกแก่ทายาทแต่อย่างใด

สำหรับผู้เขียนเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยเป็นสัญญาทางแพ่ง เพราะลักษณะของสัญญาเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดมูลหนี้ มีเจ้าหนี้และมีฝ่ายลูกหนี้ และมีอำนาจบังคับตามวัตถุประสงค์นี้ และสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น ยังมีข้อตกลงในข้อความสัญญาประกันตัวจำเลย ว่า “ข้าพเจ้าผู้ขอประกันจะขอปฏิบัติตามที่นัดหรือหมายเรียกของศาล หากมีการผิดสัญญาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล ข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบใช้เงินเป็นจำนวน.....บาท ให้แก่ศาลจนครบ โดยไม่ขอผ่อนชำระ” เห็นได้ว่าตามข้อตกลงที่ผู้ขอประกันแสดงเจตนาเข้าทำสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น เป็นสัญญาที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน คือ เมื่อถึงกำหนดนัดศาล ถ้าผู้ต้องหาหรือ

จำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัด หรือผู้ขอประกันพาผู้ต้องหาหรือจำเลยมาไม่ได้ ผู้ขอประกันยอมรับผิดชอบชดใช้เงินค่าปรับแก่ศาล และจากข้อตกลงตามสัญญาประกันตัวจำเลยทำให้มีผลผูกพันผู้ขอประกัน ที่ต้องปฏิบัติ คือ นำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งต่อศาลตามกำหนดและหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล จนศาลมีคำสั่งปรับผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้ขอประกัน ต้องชดใช้เงินค่าปรับให้แก่ศาลจนครบ ตามข้อตกลงที่ผู้ขอประกันแสดงเจตนาไว้ในสัญญาประกันตัวจำเลย

ประการต่อมา นิติสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยกับศาล ประการแรก คือบริษัทประกันภัยที่เป็นผู้ขอประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้นในกรณีนี้มีฐานะเป็นผู้ขอประกัน ดังนั้นนิติสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยกับศาล จึงเป็นลักษณะทำนองเดียวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับศาล กล่าวคือ เป็นสัญญาที่เกิดจากผู้ขอประกันมีคำเสนอโดยคำเสนอนั้นผู้ขอประกันทำเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย เสนอไปยังศาลที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ถือว่าศาลมีคำสนองรับตามคำเสนอนั้น เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดเป็นสัญญา เห็นได้ว่าสัญญาประกันตัวจำเลยมีลักษณะเป็นสัญญาที่เป็นการก่อความผูกพันใช้หลักสัญญาที่มีคำเสนอคำสนอง โดยผู้ขอประกันมีเจตนาเข้าทำสัญญาประกันตัวจำเลยและศาลมีคำสนองตอบกับมาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จึงเกิดเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย

ประการที่สอง เป็นนิติสัมพันธ์ตามหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยได้ออกให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยได้ออกให้ นั้นทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยกับศาล กล่าวคือ ความสัมพันธ์เกิดจากการที่บริษัทประกันภัยได้แสดงเจตนาผูกพันตนโดยออกหนังสือรับรองว่า จะชดใช้เบี้ยปรับหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่ปฏิบัติตามกำหนดนัด เมื่อผิดสัญญาประกันทำให้ศาลบังคับตามสัญญาประกันอันถือได้ว่าการแสดงเจตนาดังกล่าวเป็นคำเสนอไปยังศาล และเมื่อศาลได้พิจารณาหนังสือรับรองดังกล่าวแล้ว ยอมรับหนังสือรับรองนั้นไว้เป็นหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมถือได้ว่าเป็นคำสนองรับคำเสนอของบริษัทประกันภัยแล้ว เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดสัญญา ดังนั้น ความสัมพันธ์ในส่วนนี้จึงมีลักษณะเป็นสัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นเอกเทศสัญญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เป็นสัญญาไม่มีชื่อ คือ เป็นสัญญาที่เกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปตกลงที่จะผูกพันกันโดยชอบด้วยกฎหมายและอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายลักษณะทั่วไป นอกจากนี้สัญญาไม่มีชื่อดังกล่าว ย่อมจะต้องอยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยหลักทั่วไปรวมทั้งต้องบังคับตามหลักเกณฑ์ในบรรพ 2 ว่าด้วยหนี้

ประเด็นการบังคับตามสัญญากรณีมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักทรัพย์ แล้วนั้น ศาลจะกำหนดวันนัดเพื่อให้ผู้ประกันนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลและเมื่อถึงกำหนดนัดศาล ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัด ศาลจึงมีคำสั่งปรับนายประกันจึงเป็นการผิดสัญญาประกัน ศาลจะดำเนินการออกหนังสือเพื่อแจ้งให้บริษัทผู้รับประกันที่เป็นผู้ขอประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยมาชำระค่าปรับต่อศาลภายในเวลาที่กำหนด เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วบริษัทผู้รับประกันยังไม่มาชำระค่าปรับต่อศาลแต่อย่างใด ศาลจะดำเนินการออกคำบังคับเพื่อให้บริษัทผู้รับประกันมาชำระค่าปรับ เมื่อมาถึงขั้นตอนนี้หากบริษัทผู้รับประกันก็ยังยังไม่มาดำเนินการ ศาลจะดำเนินการออกหมายบังคับคดีกรณีนี้มีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 บัญญัติว่า “ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควร โดยมีต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือ พนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้ เป็นที่สุด”

วรรคสอง “เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้ศาลชั้นต้นที่พิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีนั้น มีอำนาจออกหมายบังคับคดีเอา แก่ทรัพย์สินของบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ ตามคำพิพากษาและให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญาประกันดังกล่าว”

บทบัญญัติกฎหมายข้างต้น เป็นบทบัญญัติที่ใช้เฉพาะในกรณีผู้ขอประกันผิดสัญญาประกันที่ทำไว้ต่อศาล และเพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี กรณีที่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญาประกัน กล่าวคือ เมื่อมีการผิดสัญญาประกันในชั้นศาล การบังคับคดีตามสัญญาประกันนั้น ไม่ต้องฟ้องเป็นคดี สามารถดำเนินการบังคับคดีได้

จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าการบังคับคดีตามสัญญาประกันตัวจำเลยที่มีการผิดสัญญาในชั้นศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจศาล เมื่อมีการผิดสัญญาประกันในชั้นศาล การบังคับคดีตามสัญญาประกันนั้น ไม่ต้องฟ้องเป็นคดีสามารถขอออกหมายบังคับคดีและการดำเนินการบังคับคดีได้ทันที สำหรับวิธีการบังคับคดีนั้นเนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้ ทั้งไม่มีกฎหมายอื่นใดบัญญัติไว้เป็นพิเศษจึงต้องนำบทบัญญัติในลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 มาใช้บังคับ

ประเด็นเมื่อมีการพิคสัญญูประกันตัวจำเลยและบริษัทผู้รับประกันภัยที่เป็นผู้ขอประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยได้ชำระค่าปรับต่อศาลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว บริษัทผู้รับประกันภัยเกิดสิทธิเรียกร้องที่จะเรียกได้กับบุคคลดังนี้ คือ

กรณีแรก ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัย เกิดจากข้อตกลงตาม เอกสารความคุ้มครองแบบท้ายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ส่วนที่ 3 เจื่อนใจทั่วไป ข้อที่ 1.3 ที่ว่า “กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำพิคสัญญูประกันและเมื่อบริษัทได้ชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท” ข้อตกลงนี้เป็นข้อตกลงเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งแยกต่างหากจากสัญญาประกันภัยที่ผู้ขอซื้อได้ทำกับบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ เพราะกรมธรรม์ประกันอิสรภาพมิชอบเขตความคุ้มครองที่ว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัว บริษัทประกันภัยต้องมาดำเนินการเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยมีโอกาสได้รับอิสรภาพในระหว่างดำเนินคดี ข้อตกลงในส่วนนี้จึงไม่ใช่สัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 แต่ข้อตกลงนี้ก่อให้เกิดสัญญาตามหลักทั่วไป ที่เกิดจากคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน ก่อให้เกิดหนี้เงิน อันไม่ใช่มูลหนี้ตามกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ และข้อตกลงในส่วนนี้เป็นหนี้เงินซึ่งสามารถทำข้อตกลงให้ค่าตอบแทนในรูปดอกเบี้ยได้ เมื่อค่าปรับที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายแก่ศาลไปเพราะเกิดจากการพิคสัญญูประกันตัวจำเลยเป็นหนี้เงินที่ไม่ได้เกิดจากการกู้ยืมเงิน แต่เป็นหนี้เงินที่เกิดจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัด เพราะฉะนั้นถ้าข้อตกลงที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัยจะให้ดอกเบี้ยนั้น เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จึงไม่อยู่ในบังคับตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 และกรณีดังกล่าวนี้ไม่อยู่ในบังคับของข้อสัญญาไม่เป็นธรรมแต่ประการใด เนื่องจากข้อสัญญาลักษณะนี้ไม่ใช่สัญญามาตรฐานหรือสัญญาสำเร็จรูป หรือที่ทำกับผู้ประกอบการ อันจะเป็นสัญญาที่อยู่ในบังคับข้อสัญญาไม่เป็นธรรม เมื่อผู้เอาประกันภัยเจตนาหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันพิคสัญญูประกันตัวจำเลย ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบในหนี้ตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ต่อบริษัทผู้รับประกันภัยตามข้อตกลงดังกล่าวข้างต้นที่ผู้เอาประกันมีเจตนาเข้าผูกพันตนตามข้อตกลงนั้น

กรณีต่อมาเมื่อมีการพิคสัญญูประกันตัวจำเลยและบริษัทผู้รับประกันภัยได้ชำระค่าปรับต่อศาลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว บริษัทผู้รับประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องกับผู้ค้ำประกันได้ เพราะการทำสัญญาค้ำประกันในกรณีนี้ มีหนี้ประธานที่เกิดจากข้อตกลงที่ว่า “ผู้เอาประกันภัยจะยอมใช้เงินคืนให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัย เมื่อบริษัทถูกปรับตามสัญญาประกันตัวจำเลย” นั้นเป็นข้อตกลงที่ก่อให้เกิดตามสัญญาตามหลักทั่วไป ที่เกิดจากคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน และก่อให้เกิด

หนี้เงิน หนี้ในส่วนนี้จึงเป็นหนี้ประธานและเป็นหนี้ในอนาคต เป็นหนี้ที่สมบูรณ์ จึงมีการค้าประกันที่เป็นสัญญาอุปกรณ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 681 ได้ และในกรณีที่มีการทำสัญญาค้ำประกัน ไม่กระทบและไม่ขัดกับหลักการประกันภัยแต่อย่างใด เพราะกรรมธรรม์ประกันอสรภาพที่เป็นสัญญาประกันภัยนั้น ครอบคลุมตามหลักประกันภัยและเป็นตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 กล่าวคือ ประการแรกบริษัทผู้รับประกันภัยจะมาดำเนินการขอประกันตัวจำเลยเพื่อให้ได้ปล่อยชั่วคราว ประการที่สองเมื่อผิดสัญญาประกันบริษัทผู้รับประกันภัยจะรับผิดชอบในเงินค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย หากจำเลยมีเจตนาหลบหนีกรณีข้างต้นเห็นได้ว่าครบหนี้ที่บริษัทผู้รับประกันภัยต้องกระทำแล้ว การค้าประกันจึงไม่ขัดหลักการประกันภัยแต่ประการใด

เมื่อการค้าประกันกรณีนี้ เป็นการค้าประกันในหนี้ประธานที่สมบูรณ์ ประกอบกับในสัญญาค้ำประกันมีข้อความระบุไว้ใน ข้อ 1 ว่า “ถ้าผู้เอาประกันภัยได้หลบหนีระหว่างการประกันตัวหรือไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล หรือผู้มีอำนาจปล่อยตัวชั่วคราวอื่นตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้บริษัทถูกมีคำสั่งปรับตามสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้ค้ำประกันยอมชำระเงินค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัยคืนแก่บริษัท” เห็นได้ว่าผู้ค้ำประกันยอมผูกพันตนต่อบริษัทประกันภัยในหนี้เงินของลูกหนี้ที่อาจจะเกิดขึ้นจริงในอนาคตเพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ นั้นเนื่องจากการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย บริษัทประกันภัยจะใช้ค่าปรับแทนผู้ต้องหาหรือจำเลยไปผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงเป็นลูกหนี้ของบริษัทประกันภัยต้องชดเชยเงินดังกล่าวคืนให้กับบริษัทประกันภัยตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 680 ที่ว่า “อันว่าค้ำประกันนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลภายนอก คนหนึ่งเรียกว่าผู้ค้ำประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่ง เพื่อชำระหนี้ ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้” ดังนั้นบริษัทผู้รับประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องกับผู้ค้ำประกันได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะสัญญาค้ำประกัน

กรรมธรรม์ประกันอสรภาพที่ออกโดยบริษัทประกันภัย จัดว่าเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง หรืออาจถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์หรือเป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่สร้างผลตอบแทนให้กับบริษัทผู้รับประกันภัยได้ เพราะการประกันภัยถือเป็นกิจการค้าอย่างหนึ่งที่ต้องการผลตอบแทนในการดำเนินกิจการธุรกิจต่อไป บริษัทประกันภัยย่อมต้องคิดเบี้ยประกันภัยให้คุ้มกับภัยที่รับเสี่ยง ด้วยการคำนวณค่าตัวเฉลี่ยที่จะเกิดขึ้นรวมทั้งภาระผูกพันและระยะเวลาที่จะต้องรับภาระนั้น โดยดูจากสถิติข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีของศาล และอาศัยการคิดตัวเฉลี่ยโอกาสที่ภัยอาจเกิดขึ้นแก่บุคคลจำนวนมาก จากความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ต่างๆ โดยบุคคลหรือองค์กรจำนวนมากมาร่วมแบ่งเบาภาระความเสียหายจากผู้เคราะห์ร้าย โดยวิธีการเฉลี่ยการเสี่ยงภัยในประเภทหรือลักษณะเดียวกันคนละเล็กคนละน้อย อย่างกรณีกรรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิด

ที่ใช้เป็นหลักทรัพย์ในการขอประกันตัวสำหรับความผิดฐานอาญาได้กระทำขึ้นภายในระยะเวลาประกันภัยมีการคิดอัตราเบี้ยประกันภัย ร้อยละ 0.5 ของวงเงินที่ประสงค์จะทำประกัน หรือกรณีกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดที่ใช้กับผู้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยการคิดอัตราเบี้ยประกันภัยแบบหลังกระทำความผิดย่อมต้องสูงกว่าอัตราเบี้ยประกันในสัญญาประกันภัยที่ทำขึ้นก่อนมีการกระทำความผิด เพราะสัญญาประกันภัยที่ทำขึ้นก่อนมีการกระทำความผิดนั้นมียอดความเสี่ยงน้อยกว่า เนื่องจากยังไม่เป็นที่แน่นอนว่าผู้เอาประกันภัยจะไปกระทำความผิดภายหลังจากซื้อกรรมธรรม์ประกันภัย สำหรับอัตราเบี้ยประกันภัยประเภทนี้มีอัตราร้อยละ 12 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย (ยังไม่รวมอากรและภาษีมูลค่าเพิ่ม) โดยมีระยะเวลาประกันภัยจนเสร็จสิ้นการพิจารณาคดีของแต่ละชั้นศาลนั้น

ดังนั้น การที่บริษัทประกันภัยที่จัดว่าเป็นผู้ดำเนินธุรกิจ ย่อมต้องคำนึงถึงผลกำไรเพื่อดำเนินกิจการไปได้อย่างต่อเนื่อง การขายกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพของบริษัทประกันภัยมีการคำนวณอัตราความเสี่ยงภัยที่บริษัทประกันภัยจะได้รับเมื่อตนต้องเข้ารับเสี่ยงภัยแทนผู้เอาประกันภัย จึงมีการบริหารความเสี่ยงของบริษัทผู้รับประกันภัยหลายอย่าง เช่น การประกันตัวในคดีอาญาที่สามารถดูความเสี่ยงสูงหรือไม่สูงได้จากลักษณะตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย พิจารณาถึงความรุนแรงของการกระทำความผิด ความน่าเชื่อถือของผู้เอาประกัน ระดับความเสี่ยงที่ผู้เอาประกันจะหลบหนีการประกันตัวรวมทั้งหลักประกันอื่นที่จะทำให้บริษัทประกันภัยมั่นใจได้ว่าผู้เอาประกันภัยจะไม่หลบหนีการประกัน ประการสุดท้ายการซื้อขายกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด บริษัทประกันภัยกำหนดว่าต้องมีผู้ค้ำประกัน เนื่องจากกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด เป็นกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิดตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว ซึ่งอัตราความเสี่ยงมีมากกว่า บริษัทประกันภัยจึงต้องป้องกันความเสี่ยงโดยให้มีผู้ค้ำประกัน เพราะเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย บริษัทผู้รับประกันภัยจ่ายค่าปรับต่อศาลแล้วยังมีสิทธิเรียกร้องจากผู้ค้ำประกันได้ อาจกล่าวได้ว่าการที่บริษัทผู้รับประกันภัยที่เป็นผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการขายกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพในรูปแบบเบี้ยประกันภัยแล้ว ยังมีการบริหารความเสี่ยงโดยต้องมีผู้ค้ำประกัน ดังนั้นถ้าผู้เอาประกันภัยมีเจตนาหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล จนศาลมีคำสั่งปรับผิดสัญญาประกัน บริษัทผู้รับประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องจากผู้เอาประกันภัยและผู้ค้ำประกันได้

จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษามา ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคิดในการนำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพที่ออกโดยบริษัทประกันภัยมาเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราว เพราะเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการจัดหาหลักประกันและที่สำคัญเป็นการป้องกันระบบนายประกันอาชีพเพราะระบบนายประกันอาชีพมักสร้างความเดือดร้อนและ

เอาเปรียบผู้ต้องหาหรือจำเลยมากเกินไป ซึ่งเมื่อนำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพมาใช้แล้วนั้นโดยส่วนใหญ่เป็นไปตามแนวคิดจุดมุ่งหมายในการออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ

ถึงอย่างไรก็ตามปัญหาการใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพมาเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวที่ออกโดยบริษัทประกันภัยนั้น เนื่องจากธุรกิจประกันภัยเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับมหาชน ซึ่งตั้งอยู่บนมาตรฐานของความมั่นคงและความเชื่อถือของประชาชน การประกันภัยจึงเป็นกิจการที่รัฐต้องเข้าควบคุม แม้ปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 ที่ให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย” (คปภ.) มีอำนาจในการควบคุมกำกับ ดูแลส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจประกันภัย ก็ยังมีปัญหาบางประการที่ยังคงสร้างภาระกับผู้เอาประกันภัยและสิทธิประโยชน์ของประชาชนด้านการประกันภัย ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร อาทิ เช่นปัญหาที่เกี่ยวกับตัวแทนหรือบริษัทประกันภัยอาจมีการดำเนินกิจการที่ล่าช้า หรือขาดประสิทธิภาพหรือบางครั้งไม่ไปดำเนินการ หรือการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนด้านกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย อัตราการคืนเบี้ยประกันภัย และมาตรการทางด้านข้อกำหนดในสัญญาที่ให้เรียกผลตอบแทนอย่างอื่น ในส่วนมาตรการของรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยด้านการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย ตามที่ผู้เอาประกันภัยได้ซื้อความคุ้มครองไว้ ในส่วนนี้มีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 59 ให้อำนาจรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้สามารถเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยได้ แต่รัฐควรลดขั้นตอนวิธีปฏิบัติในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนและลดระยะเวลาในการดำเนินการ เพื่อประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้เอาประกันภัยที่ได้รับความเสียหาย ส่วนมาตรการของรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยในการทำข้อตกลงการกำหนดอัตราเบี้ยประกัน อัตราการคืนเบี้ยประกัน รัฐควรออกข้อกำหนดหรือประกาศกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย การคืนเบี้ยประกันภัยเป็นมาตรฐานที่ชัดเจนไว้ และการเรียกค่าตอบแทน ค่าเสียหายอื่นๆ จากการที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าปรับให้แก่ศาลไป กรณีนี้รัฐควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ทางด้านข้อกำหนดในสัญญา รัฐควรออกประกาศให้บริษัทประกันภัยจัดให้มีข้อความบางประการซึ่งหากไม่มีแล้วจะทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียเปรียบเกินสมควรหรือห้ามบริษัทประกันภัยใช้ข้อความบางประการซึ่งไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย และในกรณีบริษัทผู้รับประกันภัยรวมถึงตัวแทนของบริษัทประกันภัย ไม่ดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายต้องถูกควบคุมตัว ซึ่งกรณีนี้เป็นการที่บริษัทประกันภัยละเลยไม่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามภาระแห่งหนี้อันเกิดขึ้นจากสัญญาประกันภัย จนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์หรือ

ผู้ได้รับความเสียหาย จึงถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ควรออกประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันภัยเกี่ยวกับกรรมธรรม์ประกันอสรภาพ

การวางมาตรฐานในลักษณะนี้จะส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเป็นธรรมและได้รับประโยชน์จากกรรมธรรม์ประกันอสรภาพ เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยจะได้รับประโยชน์จากการซื้อกรรมธรรม์ประกันอสรภาพเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองจากบริษัทประกันภัยและบริษัทประกันภัยก็ยังคงได้ประโยชน์ในฐานะที่ตนเป็นผู้ทำธุรกิจ ซึ่งทั้งระหว่างผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัยจะไม่ต้องมีการได้เปรียบเสียเปรียบกันจนเกินไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

การนำแนวทางการออกกรรมธรรม์ประกันอสรภาพมาใช้ในประเทศไทยโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ในการจัดหาหลักประกันมาวางศาล เพื่อให้ได้รับโอกาสปล่อยชั่วคราวไม่ต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างดำเนินคดีและเพื่อมิให้เกิดระบบนายประกันอาชีพเพราะเป็นการเอาเปรียบผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา สำนักงานศาลยุติธรรมจึงร่วมกับกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสมาคมประกันวินาศภัย จึงได้จัดทำกรรมธรรม์ประกันอสรภาพขึ้นตามหลักการและเหตุผลข้างต้น โดยอยู่บนพื้นฐานของสัญญาประกันภัย ฉะนั้นจึงเกิดผลทางกฎหมายผูกพันระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยต้องออกหนังสือรับรองและมายื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวเพื่อนำมาเป็นหลักทรัพย์ให้ไว้ต่อศาล และถ้าผู้เอาประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น บริษัทประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัยเท่านั้น จากการศึกษาพบว่า ยังไม่มีประเทศใดที่นำบริษัทประกันภัยเข้ามาสนับสนุนงานกระบวนการยุติธรรมในการออกหนังสือรับรอง ประเทศไทยจึงเป็นประเทศแรกที่สร้างระบบดังกล่าวขึ้นมา

จากการศึกษาวิเคราะห์ของผู้เขียนที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าการนำกรรมธรรม์ประกันอสรภาพมาใช้เป็นหลักทรัพย์ยังมีประโยชน์อยู่เพราะไม่ต้องใช้นายประกันอาชีพที่เรียกผลตอบแทนสูง หรือใช้กำลังบังคับชำระหนี้ที่รุนแรง ฉะนั้นเพื่อให้ประโยชน์พึงมีเกิดขึ้นไม่ได้สร้างการได้เปรียบเสียเปรียบจนเกิดความเหมาะสมในการทำธุรกิจ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางที่รัฐพึงกำหนดมาตรการในการดำเนินการ เพื่อให้การใช้กรรมธรรม์ประกัน

อิสรภาพเป็นผลเกิดขึ้นสมดังความมุ่งหมายที่ผู้เอาประกันภัยได้จ่ายเบี้ยประกันเพื่อซื้อความคุ้มครองไม่ต้องถูกควบคุมในระหว่างพิจารณา

โดยผู้เขียนใคร่ขอเสนอแนะแนวทางเป็น 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. มาตรการของรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยด้านการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย ตามที่ผู้เอาประกันภัยได้ซื้อความคุ้มครองไว้ เนื่องจากเมื่อผู้เอาประกันภัยซื้อความคุ้มครองเพราะไม่ต้องการถูกควบคุมตัวตามคำสั่งศาล กรณีข้างต้นนี้เป็นสิ่งสำคัญลำดับแรกที่ต้องให้ความสำคัญ เมื่อบริษัทประกันภัยได้รับแจ้งจากผู้เอาประกันภัยว่าต้องถูกควบคุมตัวและจะนำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพดังกล่าวไปใช้ขอลปล่อยชั่วคราว เมื่อได้รับแจ้งแล้วบริษัทผู้รับประกันภัยต้องมอบหมายให้ตัวแทนของตนดำเนินการทำหนังสือรับรองยื่นต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งปล่อยชั่วคราวผู้เอาประกันภัยเพื่อมิให้ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัว เพราะฉะนั้นจะขัดกับหลักการประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 เพราะถ้าหากเกิดความเสียหายแล้วบริษัทประกันภัยต้องรับผิดชอบทางแพ่งต่อผู้เอาประกันภัย เห็นได้ว่าผู้เอาประกันภัยที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับความเสียหายเพราะต้องถูกควบคุมตัว ถูกปรับหรือเสี่ยงชื่อเสียง จากการที่บริษัทประกันภัยมีการดำเนินกิจการที่ล่าช้า ในส่วนนี้มีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 59 ให้อำนาจรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ สามารถเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยได้ และให้บริษัทประกันภัยนั้นเลิกประกอบกิจการนับแต่วันที่ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต หากการดำเนินการนั้นอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน รัฐจึงควรใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์และเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการออกกฎหมาย ส่วนขั้นตอนในการปฏิบัติของผู้ร้องเรียนนั้น ผู้เขียนเสนอว่ารัฐควรลดขั้นตอนวิธีปฏิบัติในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนและลดระยะเวลาในการดำเนินการ เพื่อประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้เอาประกันภัยที่ได้รับความเสียหาย เพื่อที่ไม่ทำให้ผู้เอาประกันภัยเกิดความรู้สึกถึงความยุ่งยากและลำบากในการเรียกร้องความเป็นธรรมจึงไม่มีการร้องเรียนเพื่อเอาผิดบริษัทประกันภัยแต่อย่างใด โดยเหตุที่ว่า การเรียกร้องเอาผิดกับตัวแทนหรือบริษัทประกันภัยเป็นเรื่องยุ่งยากตนเองจึงต้องจำยอมรับความเสียหายที่เกิดขึ้น

2. สำหรับกรณีที่บริษัทผู้รับประกันภัยรวมถึงตัวแทนของบริษัทประกันภัยไม่ยื่นคำร้องขอประกันตัวและไม่ดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายต้องถูกควบคุมตัว ซึ่งกรณีนี้เป็นการที่บริษัทประกันภัยละเลยไม่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามภาระแห่งหนี้ที่เกิดขึ้นจากสัญญาประกันภัย จนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัย หรือผู้ได้รับความเสียหาย จึงถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่า

สินไหมทดแทน ผู้เขียนขอเสนอแนะคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ควรแก้ไขเพิ่มเติมประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันที่เกี่ยวกับกรรมธรรม์ประกัน อิศราภาพ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 36 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ทำนองเดียวกับประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันวินาศภัย และประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายเงิน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันชีวิต เพราะจะทำให้การกำกับดูแลบริษัทประกันภัยและตัวแทนของบริษัทประกันให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชน และผู้เอาประกันภัย

3. มาตรการของรัฐในส่วนอำนาจหน้าที่ที่จะควบคุมบริษัทประกันภัยเกี่ยวกับการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย อัตราการคืนเบี้ยประกันภัยของกรรมธรรม์ประกันอิศราภาพ ผู้เขียนขอเสนอแนะให้มีการปรับปรุง พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 37 ที่บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขใด ๆ ให้บริษัทปฏิบัติในเรื่องดังต่อไปนี้” เพิ่มความเป็นอนุ (13) ให้มีการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยเป็นมาตรฐานขั้นสูงที่ชัดเจนสำหรับกรรมธรรม์ประกัน อิศราภาพ

4. มาตรการของรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยในการทำข้อตกลงเพื่อกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ผู้เอาประกันภัยจะชำระคืนเงินค่าปรับที่ได้ชำระให้แก่ศาลไปซึ่งข้อตกลงนี้มีผลบังคับตามหลักสัญญา รวมถึงการเรียกค่าตอบแทนและการเรียกค่าเสียหายอื่นๆ ที่บริษัทประกันภัยจะเรียกจากผู้เอาประกันภัยและจากผู้ค้าประกัน ในส่วนนี้คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยควรเข้ามาควบคุมโดยออกประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยในหนี้เงินที่เป็นค่าตอบแทนอย่างอื่นที่บริษัทประกันภัยจะเรียกเอาจากผู้ค้าประกันและผู้เอาประกันภัย ผู้เขียนขอเสนอแนะปรับปรุงกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 มาตรา 12 (5) ให้มีอำนาจเพิ่มเติมในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงและค่าตอบแทนอย่างอื่น ที่บริษัทประกันภัยจะเรียกจากผู้เอาประกันภัยและผู้ค้าประกัน หากภายหลังบริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าปรับให้แก่ศาลไปแล้ว ส่วนอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดควรอยู่ที่อัตราร้อยละ 15 ซึ่งอัตรานี้เป็นอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่อ้างอิงมาจากในหลักการในเรื่องการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และเรื่องประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (6) ซึ่งใช้อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวอ้างอิงถึง เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้ทราบหากตนมี

ความประสงค์ที่จะซื้อความคุ้มครองจากบริษัทประกันภัยและบริษัทประกันภัยก็ยังคงได้ประโยชน์ในฐานะที่ตนเป็นผู้ทำธุรกิจ ซึ่งทั้งระหว่างผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัยจะไม่ต้องมีการได้เปรียบเสียเปรียบกันจนเกินไป

5. มาตรการของรัฐในการควบคุมข้อกำหนดในสัญญาเพื่อป้องกันมิให้มีการเรียกผลตอบแทนอย่างอื่น คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ควรออกประกาศให้บริษัทประกันภัยจัดให้มีข้อความบางประการ ซึ่งหากไม่มีแล้วจะทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียเปรียบเกินสมควรหรือห้ามบริษัทประกันภัยใช้ข้อความบางประการซึ่งไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย ผู้เขียนขอเสนอแนะปรับปรุงกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 มาตรา 12 (5) ให้มีอำนาจเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อกำหนดในสัญญาที่ให้เรียกผลตอบแทนอย่างอื่น ซึ่งการวางมาตรฐานในลักษณะนี้จะส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเป็นธรรมจากสัญญาประกันภัยและข้อกำหนดในสัญญาที่ให้เรียกผลตอบแทนอย่างอื่น ซึ่งกรณีนี้อาจเทียบเคียงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจทำตามกฎหมายได้ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช 2522 มาตรา 35 ทวิ กำหนดว่า ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญา สัญญาที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภคจะต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้ คือใช้ข้อสัญญาที่จำเป็นซึ่งหากมิได้ใช้ข้อสัญญาเช่นนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการเกินสมควรและห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค เป็นต้น

6. สำหรับในเรื่องชื่อของรูปแบบกรมธรรม์ประกันอสรภาพที่ใช้คำว่า “กรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิด” และ “กรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำความผิด” นั้นผู้เขียนไม่เห็นด้วยที่จะใช้คำนี้ในการเรียกรูปแบบกรมธรรม์ประกันอสรภาพ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เอาประกันภัยเพียงแค่เป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาและถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาล ซึ่งศาลยังไม่ได้พิพากษาว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ภายหลังศาลอาจมีคำพิพากษายกฟ้องของโจทก์ได้และประกอบกับมีหลักที่กำหนดในรัฐธรรมนูญมาตรา 39 ที่ว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ฉะนั้นหากจะเรียกชื่อรูปแบบกรมธรรม์ประกันอสรภาพว่า “กรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิด” และ “กรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำความผิด” น่าจะไม่ถูกต้องและไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญดังที่กล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่าน่าจะเปลี่ยนรูปแบบการเรียกรูปแบบกรมธรรม์ประกันอสรภาพเสียใหม่ หากเป็น “กรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิด” ก็น่าจะเรียกว่า

“กรรมกรรมประกันอิสรภาพก่อนตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย” และกรณี “กรรมกรรมประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด” ก็น่าจะเรียกว่า “กรรมกรรมประกันอิสรภาพหลังตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย”

จากข้อที่ผู้เขียนได้เสนอแนะมาข้างต้นจะทำให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยและทำให้บริษัทประกันภัยซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจได้รับความเชื่อถือจากประชาชนที่จะมาใช้บริการและไม่ได้สร้างการได้เปรียบเสียเปรียบจนเกินความเหมาะสมในการทำธุรกิจทั้งฝ่ายผู้เอาประกันภัยและฝ่ายผู้รับประกันภัยเพื่อให้ประโยชน์พึงมีเกิดขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป